

Inkluderande ledarskap i klassrummet

Trygghet och lärande som utmanar alla elever på rätt nivå

Stefan Hertz

www.stefanhertz.se

1

Trygghet - En förutsättning för trygghet och inkludering

Ett tryggt klassrum och en trygg skolmiljö skapar förutsättningar för en tillåtande och inkluderande miljö.

Ledarskapets uppgift är bland annat att skapa denna trygghet och miljö.

Som ledare behöver du odla en positiv kultur i klassrummet och på skolan.

2

Viktigt att tänka på:

- Ett otryggt klassrum och skolmiljö skapar otrygghet och en exkluderande miljö framträder
- Ett "vi mot dom" tänkande skapas
- Stor risk för mobbning och uteslutning
- Grupper behöver trygga ledare för en positiv gruppdynamik

3

Ledarskapets tre kompetenser enligt forskningen

- Ledarskaps kompetens
- Relationell kompetens
- Didaktisk kompetens

Föreläsningen kommer att behandla dessa tre kompetenser och se på hur de kan användas för att skapa inkludering och trygghet i klassrummet

4

Framgångsfaktorer i undervisningen Hattie med flera

- Formativ bedömning - Läraren ger feedback under processen, reflekterar även över sin egen roll, prövar och omprövar
- Trygg miljö i klassrummet och arbetsro
- Synligt ledarskap från rektor och lärare
- Tydliga mål och förväntningar
- Lärarens tro på elevernas potential för lärande
- Läraren fokuserar på det väsentliga i undervisningen
- Läraren är relationsskapande
- Läraren har olika undervisningsstrategier och modeller för att nå elevernas lärande.
- Lärare samarbetar med andra lärare
- Eleverna utvärderar sitt eget lärande och får återkoppling

5

Tre olika fokus kring ansvar och ledarskap

Några begrepp:

"My business" Det är jag som måste vara en del av förändringen och ta mitt ansvar.

"Your business": Det är någon annans fel, problem eller ansvar. Om inte....

"God's business" Det ligger helt utanför min, vår eller andras makt/påverkan. Till exempel vädret, sjukdomar, diagnoser, m.m. Så är det!, jag har en så otur jämt!

Hur ser det ut för dig? Var lägger du oftast fokus?

6

Ledarskap i klassrummet

Att vara lärare är att vara chef och ledare för en grupp som ska nå mål.

Vad är skillnaden mellan en chef och en ledare?

- En chef har en formell position, mandatet från ledningen att bestämma över t.ex. en grupp
- En ledare behöver inte ha en formell position utan har gruppens och individens mandat att leda
- En grupp söker alltid en ledare, om den formella inte uppfyller gruppens krav/önskemål och behov, utser gruppen en informell ledare

Erövra mandatet att leda individen och gruppen. Bli gruppens ledare

7

För att bli en bra ledare behöver man bland annat följande:

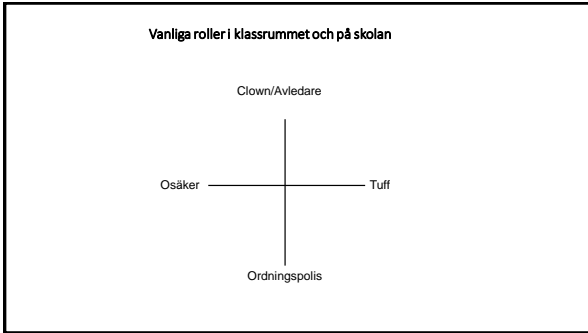
- Ta ansvar
- Ha handlingsberedskap
- Skapa trygghet
- En god självkänedom och vara lyhörd
- En god förmåga att se orsaker till beteende hos både individ och grupp
- En förståelse för hur grupper fungerar och vad gruppen behöver i sin utveckling
- En förståelse hur individen fungerar och vad den behöver i sin utveckling
- Utgå ifrån värderingsprinciper som är väl befästa hos en själv.
- Vara proaktiv, kunna observera och förstå vad som behöver göras, helst innan det hänt.
- Förmåga att kunna kommunicera effektivt i konkreta termer.
- Förmåga att se det osynliga/det som sker under ytan.
- Ha kunskapen och förmågan att agera utifrån det man upptäckt.
- Kunna använda gruppen som draghjälp. Få gruppen med dig på ditt normsystem

8

Hur ser mönstret ut i gruppen? Se under ytan

- Undersök hur blickar, kroppsspråk, kommentarer sprids i klassrummet.
- Vilka belöningsystem finns internt i gruppen? Skratt, beröm, uppskattning och vid vilka tillfällen/situationer? Får man högre status vid vissa aktiviteter?
- Finns det en informell ledare i gruppen? Vilka styrmetoder har den?
- Finns det härskartekniker i gruppen, vilka riktar sig de mot?
- Se eleverna på fler arenor: Titta i matsalen, på rasten, i korridoren, på idrottslektionerna, i slöjden.

9

10

Två huvudgrupper av elever i gruppen/klassen

Medkulturen – Skolan upplevs som en arena där man lär sig saker. Skolarbetet fungerar bra

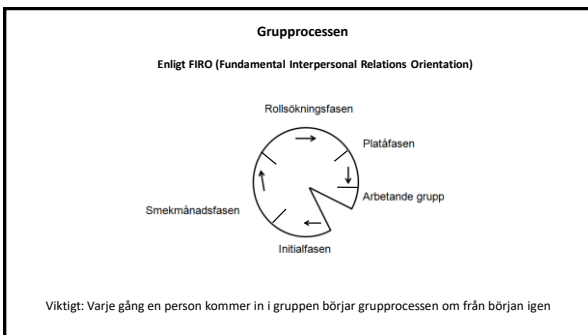
Motkulturen - Skolarbetet fungerar ofta mindre bra. Skola blir ofta en social arena.

KASAM

- 1) Begriplighet
- 2) Hanterbarhet
- 3) Meningsfullhet

(Ur föreläsningen "Att handskas med besvärliga klasser och grupper")

11

12

Normer och värderingar i klassrummet

Elever söker svar på bland annat följande för att hitta trygghet:

- Vad är min roll och funktion i det här sammanhanget?
- Vad förväntas jag göra här?
- Vad händer om jag inte gör det jag ska?
- Vad är tillåtet i det här klassrummet, vilka normer gäller?
- Är det ok att skrika rakt ut om man vill något här?
- Vad händer om jag inte har materiel med mig till lektionen?
- Vad händer om jag bara struntar i att arbeta?
- Är det viktigt att passa tider hos den här läraren?
- Vad händer om jag passerar några av de normer/regler som läraren har satt upp?
- Har läraren makten över dagordningen eller kommer han/hon att överlåta den?
- Vilka är svaga respektive starka i den här gruppen?
- Vems normsystem gäller i klassrummet?

13

Trafikljuset i klassrummet och på skolan

Om det inte fungerar tillfredställande i klassrummet eller på skolan, krävs ledarskap och ledarskapsstrategier för att förändra situationen

14

Fyra fack för framgång

Metod	Mål
Träna både dig själv och eleverna i olika metoder.	Det behöver betyda någonting för mig/den som ska skapa förändringen.
Mitt ansvar	Möjligt
Avgörande komponent. Om det egna ansvaret inte finns där så finns det ingen drivkraft. Då läggs ansvaret på någon annan	Skapa bilder av att det är möjligt. Om eleverna och vi själva ser möjligheterna ökar meningsfullheten att genomföra och slutföra ett mål

15

Skapa din arena

Så här vill jag ha det i mitt klassrum!

Bestäm dig! Skriv ned för dig själv hur du vill ha det och varför!

Klassrumsaktiviteter som leder mot:

- 1) Kunskapsmålen.
- 2) De sociala målen.

Lista och skriv ned vilka aktiviteter/beteenden som du förväntar dig i klassrummet.

Rast

Gräns vid dörren

16

Plansch utanför klassrumsdörren**Välkommen till lektionen!**

Jag vill att du gör följande innan lektionen börjar:

- 1) Att du hänger av dig din jacka i skåpet.
- 2) Att du har med dig rätt material och penna.
- 3) Att du har stängt av din mobiltelefon.
- 4) Att du är inställd på att ha lektion när du kommer in till salen.

17

Skapa strukturen

- Berätta hur du vill ha det i klassrummet, klargör dina förväntningar
- Ha alltid en tydlig start och slutritual, eleverna ska känna igen mönstret. Träna in mönstret
- Skriv en tydlig dagordning som du skriver på tavlan, helst innan de kommer in i salen
- Eleverna ska alltid jobba med angiven uppgift i klassrummet direkt när de kommer in i salen
- Förbered olika sådana uppgifter så du har i beredskap, om du inte hunnit skriva dagordningen innan eleverna kommer in, t.ex. bänkbok, skrivna mål för lektionen m.m.

18

Skapa ett gemensamt system – hjälp varandra. Både i hemmen och skolan

Skapa ett gemensamt system som ni utgår ifrån och var lojala med varandra. Komunicera detta med både elever och föräldrar. Gäller regler, förhållningssätt, bemötande, relation med mera.

Det gemensamma systemet skapar en legitimitet för ledarskapet och en trygghet för föräldrarna, eleverna och er själva.

- 1) Ni uppträder då konsekvent
- 2) Ni uppträder då förutsägbart
- 3) Ni uppträder då rättvist

Arbeta fram era tre P

Hur ni är **Professionella**, **Personliga** men **aldrig Privata**. Det blir ett förhållningssätt som ni kan använda i ert arbete med elever och föräldrar

19

Skapa trygghet genom tydlighet

Skapa och utgå ifrån skrivna förväntningar

- Vad ni förväntar er av eleverna
- Vad eleverna kan förvänta sig av er på skolan
- Vad ni förväntar er av föräldrarna

Utgå ifrån dessa förväntningar och plattformar och hänvisa till dem så de blir normgivande. Låt förväntningarna vara synliga i klassrummet.

20

<p>Ribbybergslektionen </p>		<p>Snyggt och Tryggt </p>	
<p>Två emottagargrupper</p> <p>Läraren välkomnar eleverna vid klassrummets ingång. Läraren får ögonkontakt med eleverna när de stäpps in, vilket skapar en inledande känsla av att varje elev är sedd och uppmärksammat.</p>	<p>Klassrumsplanering</p> <p>Varje elev får en fast tilldelad plats i klassrummet. Placeringen av eleverna bör vara pedagogiskt motiverad och anpassad utifrån varje enskild elevs behov.</p>	<p>När du lämnar klassrummet/lokalen ska du se till att...</p> <ul style="list-style-type: none"> - tavlan är ren - bord/bänkar är i sin ordning - mörkläggningsgardiner är upprullade - eventuella sladdar är bortplockade - katedern är ren - stolarna är uppställda 	
<p>Närvaro</p> <p>Läraren tar närvaro under lektionen och för in den direkt i Urkund</p>	<p>Bildstöd i klassrummet</p> <p>I klassrummet finns bildstöd som visuellt stöd för undervisningen och dagen.</p>	 <p>Trygghet i skolan</p>	
<p>Uppstart av lektionen</p> <p>Läraren går igenom lektionsupplägget, innehåll och arbetsgång. Det viks även tydligt på Classroomscreen eller på whiteboarden.</p>	<p>Arbetsgång/innehåll</p> <p>Läraren ansvarar för en god studiero i klassrummet och talar till eleverna på ett positivt sätt. Eleverna används som lärande resurser för varandra. Läraren använder olika metoder så som gruppvinnor, parvinnor, praktiska demonstrationer för att involvera elever.</p>		
<p>Lektionsavslut</p> <p>Läraren sammanfattar kort vad lektionen har handlat om. Ställer utvecklande frågor för att få en bild av elevernas förståelse och använder sig av till exempel röstlådor. Eleverna ställer sig bakom sina stolar och läraren avslutar lektionen i lugn och ro.</p>		<p>Trygghet i skolan</p> <p>Trygghet Kunskap Engagemang Samarbete</p>	

21

Ribbybergslektionen – Förväntningar på mig som elev 		Snyggt och Tryggt 	
Gå in	Jag väntar utanför klassrummet eller huset och går in när min lärare släpper in mig.	När du lämnar klassrummet/lokalen ska du se till att...	
Klassrumsplacering	Jag sätter mig eller ställer mig bakom min fasta placering i lugn och ro.	<ul style="list-style-type: none"> - plocka bort allt material som du har använt - din bänk är ren - slänga allt skräp innan du går ut 	
Bildstöd	Jag tar del av bildstödet som finns i klassrummet.	 <p>Trygghet Kunskap Engagemang Samarbete</p>	
Uppstart av lektionen	Jag lyssnar när läraren har genomgång av lektionen och följer instruktionerna.		
Arbetsgång/innehåll	Jag arbetar aktivt under lektionen och bidrar till studiero.		
Lektionsavslut	Jag avslutar mitt arbete utifrån lärarens direktiv. Jag lämnar klassrummet i lugn och ro.		

22

Var proaktiv

Ha svar på frågor elever brukar ställa, innan eleverna ställer dem!

Exempel på frågor:

- Vad spelar det för roll om jag kommer för sent?
- Varför ska man ha med sig penna och material?
- Varför får inte jag lyssna på musik under genomgången?
- Varför måste jag följa de regler du satt upp?
- Varför får man inte ha keps, jacka, mobiltelefon på dina lektioner?

Träna eleverna i sociala spelregler som gäller i samhället i stort.

- Låt eleverna komma på svaren på frågor, så slipper du ta tid till det! Arbetsområde "Så gör man!"

23

Kartläggning av relationer

- Grön
- Gul
- Röd
- Vit

24

Skapa ett positivt relationskapital med eleverna genom att:

- var lojal med de som inte är där
- vara en vuxen förebild. Det innebär även att vara gränssättare, vara tydlig med strukturer, uttrycka tydliga förväntningar. Vara en garant för normsystemet
- visa eleven att den duger som den är, genom ett respektfullt bemötande
- hålla löften, vara en person eleverna kan lita på
- uppriktigt be om ursäkt om du gjort fel
- tänka på att det är de små detaljerna som gör det. Tänk på det du sänder ut i form av blickar, suckar, kommentarer med mera
- hjälpa eleverna utifrån deras behov, inte deras vilja

25

Organisera för undervisning i helklass

Det är svårt att organisera undervisningen i en klass på 25 enskilda individer

Undervisning i helklass skapar förutsättningar för både mångfald och integration. Tänk på att:

- Undervisningen behöver både vara kollektiv- och individriktad
- Alla elever lär sig inte på samma sätt
- Analys av elevunderlaget behövs för att kunna undervisa i helklass
- Ledarskapet behöver riktas efter situation och behov

26

Kartlägg eleverna

Skaffa dig en bild av dina elever

27

Mindset (Carol Dweck) Två mindsets**Fixed och Dynamiskt mindset****Fixed mindset:**

Vid ett fixed mindset tror man att förmågor är någonting som är medfött. Antingen har man förmågan eller inte. Min mamma och pappa är inte heller bra på matte. Jag är bra på...men inte....

Det innebär också att man gärna finns i sin comfortzon och gör mer av det man redan kan. Om man provar någonting nytt och misslyckas så är det ett "bevis" på att man är dålig.

Dynamiskt mindset:

Vid ett dynamiskt mindset så tror man att man alltid kan bli bättre. Förmågor är någonting som kan tränas upp. Oavsett hur bra man är på något kan man bli bättre med träning. Ett eventuellt misslyckande är inte någon annans "fel" utan ett tecken på att man måste anstränga sig mer vid nästa tillfälle.

28

Undersök elevernas mindset

[Analysblad elevernas mindset](#)

29

Mycket kontroll Lite värme (Auktoritär ledarstil)	Mycket kontroll Mycket värme (Kompetent/inkluderande ledarstil)
Lite kontroll Lite värme (Låt gå ledarskap)	Lite kontroll Mycket värme (Eftergiven ledarstil)

30

Vad behöver olika elever i klassen för ledarskap och hjälp från dig som ledare utifrån vad de hitintills visat?

Coachande ledarskap	Motiverande ledarskap
Kan och vill	Kan, men vill inte
Kan inte, men vill	Kan inte och vill inte
Tränande ledarskap	Styrande ledarskap

31

32

Som ledare måste vi orka ta rätt väg, även om det kostar i arbetsinsats, frustration och träningstimmar

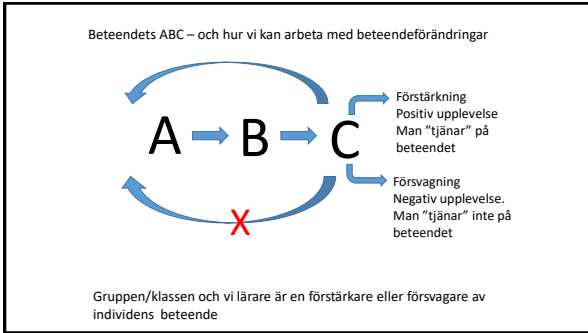
Vägval 1

- Kortsiktiga vinster
- Slipper ansvar
- Skönt att slippa ta konflikter
- Hoppar att det löser sig ändå
- Det går ju ändå inte att förändra
- Behöver det för att "överleva" och inte bli sjukskriven
- Vet innerst inne att det i längden leder till ett negativt resultat

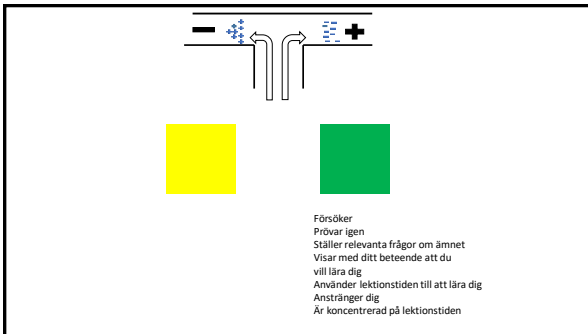
Vägval 2

- Långsiktiga vinster
- Tar ansvar
- Tar nödvändiga konflikter
- Insar att det inte löser sig av sig själv
- Kräver ett stort jobb i början, men både en själv och eleverna tjänar på det i längden

33

34

35

Träna in lärandebeteenden

Hur gör elever som lär sig?
Skapa en skylt med lärandebeteenden och sätt upp i klassrummet

De använder lärandestrategier. De...
De frågar om de inte förstår, flera gånger
De prövar flera gånger
De har med sig rätt material till lektionen, kommer i tid
De är fokuserade på att lära sig/träna sig
De ger inte upp
Osv..

Låt eleverna skapa skylten. De kan intervjua dig, föräldrarna, släktingar, varandra... En bra gruppuppgift.

36

Framgångsfaktorer som elever som lyckas använder sig av:

- Nyfikenhet
- Fokuserade på det som relevant
- Redo att lära sig av misstag
- Öppna för nya erfarenheter
- Envisa
- Uthålliga
- Vågar misslyckas
- Självreglerande
- Villiga att be om stöd och hjälp

37

Eleverna behöver tränas i metoder för lärande

Ex. Träning att ta emot instruktioner och anteckna:

Nu tränar vi på att lyssna och anteckna: i 5 min -10 min – 15 min – 20 min.
Jag pratar – Ni antecknar. Öka tiden succesivt.

Ex. Träning i att arbeta i grupp:

Nu tränar vi på att arbeta i grupp med en gemensam uppgift i 5 min – 10 min – 15 min – 20 min. Alla deltar i arbetet. Så här deltar man...

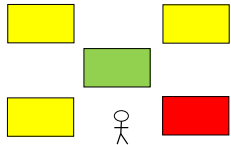
För att vi ska kunna träna effektivt behöver ni komma i tid och ha med er:
Penna, bok, material...

A - B - C Förstärk de positiva framgångarna. Lyft upp de som gör rätt, skapa ett mönster. Lägg fokus på det positiva. Fira framgångarna!

38

Skapa basgrupper i klassrummet

Underlätta för samarbete i klassrummet. Sätt eleverna i grupp så du lätt kan växla mellan individ- och gruppnivå. Passar utmärkt när man t.ex. gör EPA-metoden. Skapa medkulturer i klassrummet. Tänk även EGA.

39

Olika modeller för undervisning i helklass

Alla lärare har sin huvudmodell för undervisning. (Huvudspår)

Det finns för och nackdelar med alla modeller men man måste hitta modeller att organisera undervisningen efter.

Skapa variation i undervisningen

- Individualiserad undervisning
- Grupporienterad undervisning
- Tematisk undervisning
- Eleverna arbetar självständigt med uppgifter
- Läraren har genomgångar sedan individuellt eller grupporienterat arbete.

40

Dela upp lektionen med delmål

Mål 1	Mål 2	Mål 3
Klar ☐	Klar ☐	Klar ☐

41

Träna förmågor i klassrummet

Träna förmågor i ditt ämne.

Träna elevernas mentaliseringsförmåga

Låt klassrummet bli en undervisningsverkstad och träningsverkstad

Experimentera med olika typer av upplägg och metoder

Våga prova nya saker – Släpp taget ett tag

Träna olika typer av tänkande i klassrummet

Exempel: På hur många sätt kan man använda en tegelsten?

42

Tidigare läroplaner:

Kunskapskvaliteter fanns i olika nivåer i en hierarki. I betyg G-VG-MVG

Till exempel:

Skapa nytt
Värdera
Använda
Tillämpa
Förstå
Minnas

"Blooms taxomoni"

43

Eleverna ska visa upp förmågor på alla nivåer i arbetsområden i nuvarande läroplan

↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑

Minnas Förstå Tillämpa Använda Värdera Skapa nytt

44

Nivåer i tänkandet

Abstrakt nivå

Konkret nivå Konkret nivå

45

Nivåer i tänkandet

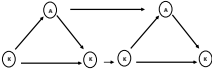

- D Formelnivå: Ingredienserna, köttfärs, ägg, vätska, skorpasmulor + ett visst tillagningssätt = Troligtvis en köttbulle. Fogar samman pusselbitar och tar fram ett troligt mönster. Begreppen finns på formelnivån.
- C Textnivå: Ord och bokstäver skapar en ordbild av köttbulle= Köttbulle. Kan även sättas samman med andra ord. T.ex. köttbulle +smörgås.
- B Bildnivå: En bild på en köttbulle symboliserar A-nivån. Man omtolkar bilden till tidigare erfarenhet på A-nivån.
- A Konkret nivå: Man upplever världen T.ex. Det luktar och smakar köttbullar. Man kan ta på det. Slutsats: Det är köttbullar.

46

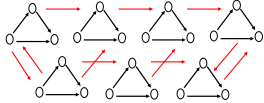
Läroplanen ställer krav på både elevernas tänkande och förmåga att uttrycka tänkandet

E-nivån

47

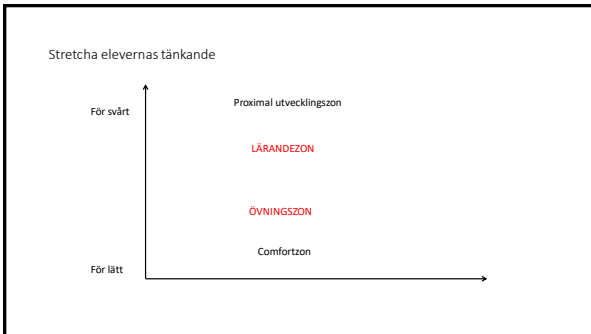
A-nivån

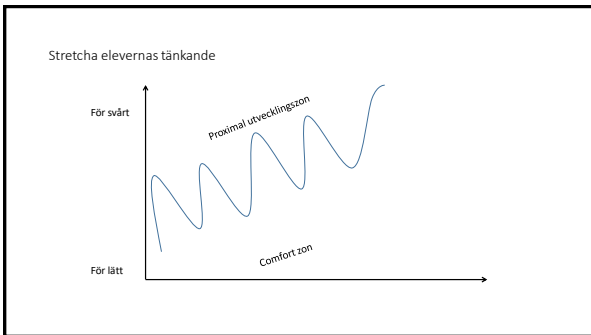
48

Våga höja förväntningarna

49

50

51

Lektionsinnehållet – Bra saker att tänka på

Entrenceticket - Svarar på vad lektionen syftar till.

- Varför är vi här – Varför ska vi hålla på med det här under lektionen?
- Hur ska vi arbeta för att få ut så mycket som möjligt av lektionen?
- Vad behöver vi för att lära oss?
- Vad behöver vi varandra till för att lära oss mer än vi kunde innan?
- Vilken roll ska jag ha som pedagog, du som elev?
- Hur ska vi lära oss av varandra?
- Vad behöver vi av varandra? Vilket är vårt delade ansvar?

Skapar ett pedagogiskt kontrakt mellan eleverna och dig
Börja alltid med en Entrenceticket!

52

Exit ticket

Samlar upp och sorterar vad som hände under lektionen.

Skapa gärna en rutin att eleverna skriver ned ett ord eller mening som sammanfattar lektionen.

Skapar en möjlighet att se vad som hände under lektionen

53

Träna eleverna i att ta ställning

54

Låt eleverna arbeta enskilt med papperet

Exempel på frågor att ställa:

Eleverna sätter sina kryss på linjen efter varje fråga:

- Vänner ska inte ha hemligheter för varandra
- Vi kan aldrig vara säkra på om livet är verkligt eller inte
- Det är ingen skillnad mellan t.ex. en fotbollsmatch och ett krig
- Människor som inte lyssnar är respektlösa
- Rättvisa är omöjligt
- Hjältar finns inte
- Världen skulle vara bättre om det inte finns några länder
- Världen skulle vara bättre om det inte fanns religioner
- Världen skulle vara bättre utan människor
- Vad som är lögn eller sanning är en uppfattning
- Att ljuga är värre än att stjäla
- Man kan tillbringa en hel dag utan att ta en enda risk
- Om du väljer att inte äta kött av etiska skäl borde du hellre bli vegan än vegetarian

55

Sätt sedan eleverna i par och samarbeta

Frågekort som eleverna kan använda vid samtalet:

Jag tänker så här, vad tänker du?

Vilka är dina argument?

Jag håller med dig eftersom...

Jag håller inte med dig eftersom...

Finns det något annat sätt att se på saken?

Hur skulle det vara om...?

56

Bilder som stöd i undervisningen

- Hjälper eleverna att gå från konkret till abstrakt nivå
- Hjälper eleverna att hänga med i genomgångarna
- Hjälper eleverna att förstå begreppen
- Hjälper eleverna med stödstrukturer för tänkandet
- Tidsbesparande för dig som pedagog
- Planeringar i tankebilder. Spar planeringstid
- Ger alla en större möjlighet att hänga med på genomgångar
- Bilder når längre än text. Fungerar på andra nivåer i hjärnan än enbart text.

Om man inte kan förklara något enkelt så har man inte heller riktigt förstått det på djupet

Albert Einstein

57

Bilder som stöd för tänkandet och för att föra fram budskap

Undersökningar har visat att:

- Bilder skapar ökad minnesförmåga
- Är tidsbesparande
- Effektiv kommunikation. Ex. utrymningstavlor, exitskyltar.
- Skapar en visuell bild av begrepp: Ex. Tallriksmodellen.
- Skapar systematik. Ex. Tunnelbanekartor.
- Tar fram det "osynliga" Det som finns mellan raderna.
- Skapar en översiktsbild av till exempel ett skeende.
- 3 av 4 tänker i inre bilder (visuellt)
- En bild uppfattas 60.000 gånger snabbare av hjärnan än text
- Vi lever i en allt mer visuell värld.

En kombination av text och bild är en mycket effektiv kommunikation

58

Eleverna möter oftast endast textbaserade läromedel. Exempel historia

Vad är feodalism? Feodalism innebär, enkelt uttryckt, att samhället är format som en pyramid där alla styrs av ett tjänster- och gentjänsterförhållande. Det hela bygger på att någon (en kung) kontrollerar ett stort stycke jord, men inte har nog med män för att försvara det och inte nog med pengar för att avlöna soldater. Då förläner (lånar ut, egentligen) han en bit av området till en annan man som har en stridshäst, kanske flera, men ingen jord. Man nummer två kallas då vassall och har skyldighet att hjälpa man ett om det blir krig. I gengäld får vassallen alla inkomster från jorden och bönderna betalar sina skatter till honom. Vassallen kan sedan skaffa undervasaller så att det blir som ett enda pussel. I botten står bönderna som bör upp hela systemet ekonomiskt. För att de inte skall kunna försvinna är de livegna, d v s de är enligt lag tvungna att stanna på det gods där de är födda. Den klassiska feodalismen hör hemma i Frankrike, men feodala drag har funnits både här och där. Feodalsystemet i Europa överlevde sig självt. Det blev så många som hade lojaliteter än hit och än dit så det fungerade inte i tider när centralmakter etablerades. Det krävdes att det fanns en makt - kung eller annan - som kontrollerade hela området och tog in skatter. Dessutom var ju de livegna så missnöjda att de flera gånger gjorde uppror.

59

Elever behöver ofta stöd i bilder som förklarar skeenden och begrepp

Det behöver inte vara avancerade bilder utan bilder som stärker budskapet. Hjälper eleverna att se samband och visa eleverna hur du tänker.

Visa upp din kunskapsresa.

Kan man som lärare skriva ordet SOL kan man rita bilder på tavlan.

Det är enkla former av ritande som hjälper eleverna att ta det kognitiva språnget. Från det konkreta till det abstrakta.

60

Lite mer avancerat Med bilder som stöd i genomgången

Exempel historia. Det feodala systemet och dess upplösning.

Ett område i Europa 800 – 1100 e.kr.

Bönderna betalar skyddet med arbete och säd från sin egen åker.

Bytreshandel

Havet

61

Med bilder som stöd i genomgången

Samma by 1100 talet till 1352

Nytt element. En stad växer fram och en handelsplats.

Pengar

Stad med handel

År 1352

Bönderna får pengar för varor. Köper sig loss från skyldigheten att jobba på feodalherrens åker. Betalar skatt i stället.

Rättor med pestsmitta lämnar fartyget. Den stora döden kommer. Plöjergräden

62

Vad tror eleverna händer nu?

Bilderna förstärker texter. Eleverna kan fundera själva, fundera i grupp, läsa i texten.

Bilderna har skapat struktur i texten. Skapat intresse för det som står i texten.

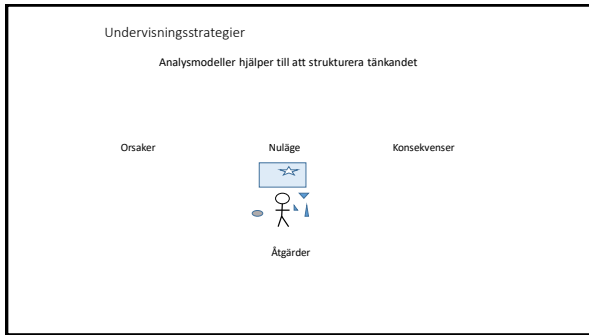
De kan anteckna vidare enligt samma metod. Hjälpa varandra i basgrupperna.

I början av lektioner - Ta gärna fram elever till tavlan och be de rita upp och ge en repetition till klassen innan ni går vidare.

Utmärkt som anteckningsmetod för elever som har svårt att skriva.

Passar alla årskurser!

63

64

1	Problem/ nuvarande situation	2	Hinder	3	Väg till mål	4	Mål önskad situation

65
